

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Кенгеш

Юрий КОКОВ: Адамланы кьоркьуусузлукъларын эмда жамауат низамны жалчытыу экономиканы айнытыуну баш амалыды

КъМР-ни Башчысы Юрий Коков право низамны сакълаучу органланы бла кюч структураланы башчылары бла кенгеш бардырганды, анда экстремизмге къжау сюелиуну эмда коррупция бла кюреш бардырууну проелемаларны юсюнден сёлешгенди.

-Кесигиз билгенликден, ноябрьни ахырында Россей Федерацияны Кьоркьуусузлукъ советини уллу жыйылыуу болгъанды, -дегенди ол. Анда кьыралыбызда экстремизмге къжау сюелиуну 2025 жылгъа дери жарашдырылган стратегияны проекти сююлгенди. Жыйылыуугъа къатышханла экстремизм кеси аллына да кьоркьуулу болгъанын, аны идеологиясы уа жаланда чачыууга, бузуугъа бурулгъанын чертип айтханды. Россейни Президенти Владимир Путин белгилегенича, экстремизм-ни миллетчилик, башха диндени кёрип болмау, политика экстремизм дегенча тюрлюлери жамауатха, кьыралгъа да артыкъда кьоркьуулудула.

Аланы бизни республикада жайылыулары къаллай палаха келтирирге боллугъун мында аныглатыр кереги болмаз. Аны себепли биз экстремизмни жолун кесуи жаны бла ишни алжаусуз, бек къаты бардырырга, аны миллет, дин неча социальный жаны бла къауғала къозгъаргъа боллукъ сылтауларын заманында ачыкъларгъа керекбиз. Ол жаланда право низамны

сакълаучу органланы борчу болуп къалмагъаны да баямды. Бу иште властыны битеу органлары, дин къуллукъчула, граждан обществену институтлары да къатышырга керекдиле. Алай сизден да кеп зат къалады, аны себепли бёлюмле-ригизни кючлерин республикагъа жашау магъаналы болгъан иште бурругъузу тилейме.

Битеуроссей халкъ фронт бла ахыр тобешиюнде РФ-ни Президенти коррупция бла кюрешни кючлендирирге керек болгъанын айтырып айтханды. Кьырал заказлада бла кьыралгъа керекли затла сатып алыуда коррупциягъа артыкъда уллу эс бургъанды. Ол бёлюмледе ахчаны керексиз жоюу, ултхачылыкъ, ырысыгъа суукъ кюлу жетдириу бек жайылганды. Ма алагъа право низамны сакълаучу органла тийиш-лисича эс бурмагъанларын шарт айттырга боллукъду. Бизде да ол жаны бла иш доюн туюлду. Опера-тив эм следственный органлада болгъан шартлагъа кёре, экономика эмда коррупция бла байламлы аманлыкъланы ачыкълау бек осал халдады, ол кишини да ыразы этер-ча туюлду.

КъМР-ни Башчысы, жылла бла тинтилип туруп, ахырында сылтау-суз жабыйлп къалган уголовный ишлени юлгоге келтиргенди. КъМР-ни прокуратурасына уголовный ишле, бек алгъа уа экономика эм коррупция бла байламлы болгъан-лары, къалай тинтилгенлерине контроль этууну бютон къатылан-дырырга, аны кыйматын кёто-рюрге керек болгъаны эсгертилгенди. «Жюзле бла уголовный ишле ачыладыла, сюдге уа анда-санда бирлери тошедиле. Анга тёзюп къалырга жарамаз», -дегенди ол.

Ахырында Юрий Коков экстремизмни бла терроризмни жолларын кесуи жаны бла ишни кючлендире барырга керек болгъанына жыйылгъанланы эслерин этнэ да бир кере бургъанды. «Кеп зат этилгенди, алай бизни андан да уллу иш сакълайды. Башлангъаны ахырына жетдирирге, оператив-излеу ишлени тирилтирге, аманлыкъ этилирин алгъадан билирге, жаш адамла-рыбызны экстремистлени къаум-ларына къошаргъа кюрешгенлени аякъ топлеринде от жанарча этерге керекди. Адамланы кьоркьуусуз-лукъларын, жамауат низамны жалчытыу-экономиканы тухучлу айнытыуну баш амалыды», - деп чертгенди Коков.

**КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствоосуни прес-
службасы.**

КЪЫРАЛ ЖУМУШЛА

Отлукъ-энергетика комплексде болум тынгылы сююлгенди

Къабарты-Малкъарны Башчысы Юрий Коков Север-Кавказ федерал округну Социальный-экономика айныуу вопрослары жаны бла правительстволу комиссияны жыйылыууна къатышханды. Аны Россей Федерацияны премьер-министри Дмитрий Медведев бардырганды.

Анда отлукъ-энергетика комплексде тохташхан болум хар жаны бла да тынгылы сююлгенди. Ол да бошдан туюлду. Экономиканы бла социальный сфераны айны-тууда бу бёлюмну магъанасы бек уллуду, аны къой, регионда аманлыкъчылыкъланы азайтыу, коррупциягъа къжау кюреш да ма анга кёре боллугъу баямды, деп чертилгенди.

Жыйылыуда газ эмда электроэнергия ючюн хакъ тёлеуде жыйылгъан борч бек уллу проблемаладан бирине саналганды. Андан къутулууну, салынган борчланы тынгылы тамам-ларгъа себеплик этерик жангы технологияланы синди-риуну амаллары да туура этилгендиле.

Дмитрий Медведев Север-Кавказ федерал округга кирген регионланы башчыларына тириликлери, федерал структурала бла бла бирге келишиулукде ишленгелери ючюн жюрек ыразылыгын билдиргенди.

**КъМР-ни Башчысыны
бла Правительствоосуни
прес-службасы.**

Кёз къарам

Тилибизни, тарыхыбызны, маданиятыбызны да энциклопедиясы

Ана тилде чыкъган газетибизге 1958 жылдан бери жаздырма, бир номерин да къоймайма окумай. Аны магъанасы айтп-айтмазча уллуду. Он миллионла бла саналгъан миллетлени ичлеринде газетлери, журналлары болмагъанла аз туюлдуле. Мен къачан да «Заманны» сюйюп къолума алама, таулу болгъаны-ма махтанып, ёттеменип.

Къазахстанда болгъаныбызда кю-бюрлеге, чемодалнагъа тылы бла жаб-ышдырылган номерлени бирден бирге берип, элден элге элтип, къалай тансыкълап окугъаныбыз эсимдеди.

Ана тилин багъаламагъан, тарыхын билмеген адам – ол адам туюлду, дегенди уллу немисли акыялдан Гелье.

Битеу тюрк дуньягъа 69 миллет киреди. Сёз ючюн, Таймыр деген айырыкъда эки гитче миллет барды да, ала бирге 827 адам болдыла. Красноярск крайда да саны жюзге жеткен тюрк халкчык жашайды. Бюгонлюкде ала кеслерини тиллерин, адет-тёрелерин сакълап турадыла.

Биз а 100 мингден артыкъбыз. Битеудуния геокультурагъа киргенбиз. Аллахха шукур, халкчыбыздан атлары Россейге эм андан тышында да айтылган закий адамла чыкъгандыла. Да сора кесибизни газетибизге неж жазылмазга керекбиз?! Кесин таулугъа санагъан хар инсан да аны алыргъа борчлуду. Ол бизни тилибизни, тарыхыбызны, маданиятыбызны да энциклопедиясыды.

ЭФЕНДИЛАНЫ Салих,

философия илмуланы доктору, профессор.

Эсгертиу

«Заман» сизни газетигизди! ЖАЗЫЛЫГЫЗ!

Жазылыуну онкюнлюгюнго кезиунде -
5-чи декабрьден 15-чи декабрьге дери - жыл-
ны жарымына багъасы 757 сом 30 капекди.

Бизни индексибиз - 51532

ПРИЁМГЪА АЛЫУ

Кётюрюлген проблемала тамамланып башлангандыла

Тюнене Гражданланы приёмгъа алыуну битеу-россей кюннде КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуни приёмныйинде бир къауум адамны тилекле-рине бла тарыгууларына къаралганды. Бу жумуш тоше башланганды.

Кеслерини тилеклерин билди-рирге сюйгенлеге, алгъадан жазылып, кезиулерин кеп сакълап турурга кереклиси жокъ эди. Ала келгенлей окуна, жарсыуларын билдиргендиле.

Элдеде жашагъанлагъа уа, заманларын жолда тас этмей, тарыгъуларын жашагъан жерлеринде айттырга онгары болганды. Аны ючюн деп автоматизацияланган 44 ишчи жер къуаралганды. Ала аудю неча видео амалла бла билдир-гендиле кеслерини жарсыуларын.

Ол кюн приёмгъа алгъанланы араларында республиканы саулыкъ сакълау министри Ирма Шетова да бар эди. Аны айтханына кёре, бир сакътаны ичинде он адамгъа тынгыларгъа къолдан келгенди.

Аладан тёртсюсюню тилеклери са-улыкъ сакълау бла байламлы эдиле. -Асламы льготалы дарманла бла жалчытыуда чырмаулары юслеринден айтп келгендиле. Андан сора да, сабийлерини саулыкълары осал болгъан ата-анала болушлукъ излегендиле, санаторийлеге путёв-кала тилегенле да болгандыла.

Биз битеу министерстволу, ведомстволу эмда муниципалитетледе власть органла бла бла байлам-лыкъ къурагъанбыз. Адамланы тарыгууларын тюзюнлей жууаплы

ведомстволаргъа белгили этерге онгубуз барды. Алай бла бюгон приёмгъа келгенлени жарсыулу жумушлары толтурулуп башлангандыла, - дегенди ол бизге.

Журналисте КъМР-ни Башчысыны приёмныйинде болгъан заманда ол адамладан толу эди. Келгенлени асламы жашау болумларына, ЖКХ-да халгъа, жер бла байламлы этил-ген терсликлеге тарыгып, власть органладан болушлукъ излеп келген эдиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ПРАВИТЕЛЬСТВО

Бюджетни файдаларына кыюшулган

КМР-ни Правительствосуну кезиулю жыйылыуунда быыйлы бюджети жангыдан сюзюлгенди эмда бир-бир республикалы программалага тюрлениуле кыабы керюлгендиге. Кенгешни премьер-министр Мусукланы Алий бардырганды.

КМР-ни баш финанс докуметине тюрлениуле кийириуну сылтауну ангылата, финансла министрине күүлугун толтурган Ирина Мишкова бюджеттен тышында фондладан республикага кыайтарырга керек болмагъан ахчадан 1,2 миллиард сом бөлүнгенин айтканды. Аны бла бирге уа акцизле эмда транспорт налог белгиленген өлчөмдө жыйылмагъанлары ючюн план керюмдюлени тюрлендирге тыюнгенди. Акцизле 416 миллион сомга, транспорт налог а 60 миллион сомга азайтылды, - дегенди.

Алай бла быыйлы бюджетини файдалары битеу да 805 миллион сомга кёбейтилгендиге эмда 25,338 миллиард сомга жеткендиге. Федеральний арадан берилген ахча гитче эм орталык предпринимательствого туткуллулукка, тюрлю-тюрлю кыруулушлага кыоратыллыкды. Ол

санда ырыдан кыоруулануу система ишленилди, халкыны суу бла жалчытуу жумушла толтурулукдула. «Нальчикде перинатальный араны кыруулушуна да 644 миллион сом берилгенди. Алай бла кыоранча 768 миллион сомга кёбейтилгендиге», - дегенди Мишкова. «2013-2020 жыллада КМР-де аманлыкъланы профилактикасы, жамауат низамны эм жамауат кыоркууусулуккуну жалчытууну юсюнден» кырал программалы тюрлениуле да кыабыл керюлгендиге. Правительствоу Председатели орунбасары, билим беруу, илму эм жаш телюню ишлери жаны бла министр Нина Емузованы айтканына керге, программа КМР-ни Башчысыны указларына эмда министрлени кабинетини кыаууму жангырылганы бла байламлы тюрлендирилгенди. «Аны бла бирге кеслери-

ни ыразылыкълары бла сауутланы кыралга кыайтарган граждандарга нохтабауга бөлүнгөн ахчаны өлчөмү азайтылганды. Бу жумушлага 500 миң сом берирге план бар эди, энди ол 63 миң сомду», - дегенди ол.

2016 жылда КМР-де аны урунуу рыногуну энчиликтерине келишкен коэффициент да тохташдырылганды. Урунуу, иш бла жалчытуу эм социальный кыоруулау министрине күүлугун толтурган Николай Баков айтканга керге, ол федеральный излемге тийишлиликте этилгенди. Документте сөз РФ-де урунган тыш кыралыкъланы айлык хакъларын телюню низамны юсюнден барады.

Дагыда Север-Кавказ округ аскер содде присажнылеге Кыбарти-Малклардан кандидатланы тизмесин кырууну низамны тюрлениуле кыабыл керюлгендиге.

Жыйылыуда башха законпроектле да сюзюлгендиге. Анга федеральный инспектор Владимир Канунников эмда Парламентини спикерине орунбасары Натби Бозиев кыатышкандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Байламлыкыла

Юг Кореядан - ахшы умутла бла

Республиканы делегациясы бу кюнледе Юг Кореяга барып келгенди. Бизнес тубешиулеге КМР-ни Правительствосуну председатели биринчи орунбасары Юрий Альтудов, Жамауат палатаны башчысы Чеченланы Ануар, табийгат байлыкыла эм экология министр Газаланы Мухтар эм культура министр Мухадин Кумахов кыатышкан эдиле. Алада сөз билим беруу, илму, культура, кыруулуш, экология, туризм эм авиабизнес бөлүмледе байламлыкъланы кырууну юсюнден барганды.

Андан сора КМР-ни келечилери Дангук университетте да баргандыла. Анда илму жаны бла тинтиу программаланы, конференцияланы бирге бардырырга, аланы эмда бизни алимлерибизни, устазларыбызны эм студентлерибизни бир бирге жиберирге оңулашкандыла. Туризм, культура эм авиабизнес жаны бла да этилгендиге быллай келишимле.

Кир-кипчикни жарашдырыуучу заводха барып, анда иш кыалай кырулганы бла да шагъырейленгендиге ала.

Республикада быллай объекти кырууну, анда кюйдюрюлген кир-кипчикни хайыры бла электрочюню чыгарыуну юсюнден да сөлөшингенди.

Бу жаны бла Юг Корея алчы кыралланы санындады деп ышангылы айтырга боллукду. «Тубешиулен кезиунде экономика эмда инвестиция политика жаны бла энта да кыауум инвестиция проектлени да сюзгендиге», - деп билдиргендиге КМР-ни Табийгат байлыкыла эм экология министрствосуну пресс-службасындан.

КЕНГЕШ

Чеклени кадастр эсепге, узакъгъа созмай, тышюрюрге тийишлиги

Кыабарты-Малкъларны муниципалитеттерини советини эмда жер-жерли самоуправленианы Битеуроссей советини регион бөлүмюню жыйылыуунда республикада районланы, эллен, кыауум категория жерлени чеклерин белгилеуно, аланы кадастр эсепге тышюрюно юсюнден сөлөшингенди. Кенгешге КМР-ни Правительствоуну председатели биринчи орунбасары Татьяна Литовченко, кыауум министрствону, ведомствону, район администрацияны башчылары эм келечилери да кыатышкан эдиле.

Кырал кадастр эсепге тышюрюно не халда болганыны юсюнден Росреестрине регион бөлүмюню башчысы Артур Жемухов билдиргенди. Ол айтканга керге, бюгонлюкде муниципалитетлени чеклери карталада толусунай кергозтолелдиге. Алай аланы координатлары уа белгисизди. Быллай чырмау нек болганды? Кырал субъектледе муниципалитетлени чеклери 2005 жылга дер жалаанда карталада кергозтолелсе бола эди. Алай жангы закон бла башха сагынылган излем (координатланы белгилетиу) да чыкканды. Бу ишни келир жылны биринчи январына

дери этип бошарга керек эди. Алай бюгонлюкге аны жалаанда жети муниципалитетте тамам этгендиге. Ала берген координатла кырал кадастр учётха тыюнгендиге.

Жемуховну оюмуна керге, чеклени белгилеуге уллу келлю болурга жарамайды. Шёндю кадастр сферада реформала бардырыла турадыла. Ол бошалганы бла эсепде болмагъан объектлени кырал регистрациясын этерге не да аланы сатып алырга кыйын боллугуу баймды. Ансыз эл молк жерлени хайырларырга да жарык туюлдо. «Аны себепли координатланы белгилеу жумушланы шёндюден окуна кыолга алып, узакъ болжалга салмай, тамам этерге керекди», - дегенди ол.

Росреестрине КМР-де бөлүмюню келечиси Азамат Мисхожев бу ишни бардырган кезиуде сейрлери болгъан ведомстволаны араларында байламлыкыла кыруарга кереклисин чертгенди. Координатланы тийишлисича белгилерге тынгылы специалистле да керекдиге. Аланы окутуу, билимлерин кючлендириу - бу жумушлага ким кыарайды,

ахча кереклисича жиберилемиди деген вопросланы да кетюргенди ол.

Бегирекда уллу проблемала эл молк жерлени кадастр эсепге тышюрюнде чыгарга боллукдула деген оюму КМР-ни жер ырыкы бла байламлы халла министри Азрет Бишенов билдиргенди. «Бу иш бла кеп организация, учреждение кюрешедиле. Артык терен кирмей кыарасанг окуна, англышынуула болады аланы тарихлери бир бирлери бла келишмегени. Кыяска айтканда, биринде чекле бир жерде кергозтолелсе, биринде уа ала башха жерде боллукдула», - дегенди ол.

Жыйылыуда Бахсан районну администрациясыны, Росреестрине ол жерде бөлүмюню келечиси да анда бу жаны бла не ишле бардырылганын туура этгендиге, кыалайда кыалай кемчиликке ачыкъланганын да айткандыла.

Кенгешде кетюрюлген проблемаланы, аланы тамамлауну юсюнден Татьяна Литовченко да сөлөшкенди. Район администрацияланы башчыларына бу ишни узакъ болжалга салмазга эмда аны бардырганда не амалланы хайырларырга боллугун эсгергенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

КТО

НАК: «Нальчикде теракт хазырлагъан төрт аманлыкчы өлтюрюлгенди»

Терроризмге кыажу миллет комитетини информация арасы билдиреди: 10-чу декабрьне кечесинде НАК-ны КМР-де оператив штабына Нальчикде кеп кыатлы юйледен биринде фатарда бандит кыаууму бла байламлы бир неча адам бугъунганлары белгили болганды.

Терроризмге кыажу миллет комитетини информация арасы билдиреди: 10-чу декабрьне кечесинде НАК-ны КМР-де оператив штабына Нальчикде кеп кыатлы юйледен биринде фатарда бандит кыаууму бла байламлы бир неча адам бугъунганлары белгили болганды.

УФСБ-ни информациясына керге, аманлыкчыла бандит кыаууму ара секторуна киргендиге. Ала ФСБ-ни эмда

Терактны болдурмаз, жамауат кыоркууусулуккуну жалчытуу эмда бандит кыаууму келечилерин тутар мурат бла РФ-ни ФСБ-сыны КМР-де Управлениясыны башчысы 11-чи декабрьде эрттенликде 7 сагат 45 минутда терроризмге кыажу операцияны бардырырга буйрук бергенди. КТО Нальчикде Ашуров, Суворов, Идаров эмда Кыабарты орамлада кийирилгенди.

МВД-ни кыулукчуларын юслеринден информацияны жыйышдыра эдиле. Ол мурат бла ала Чекчи службаны Управлениясыны тийресинде фатарны сайлап, анда жашагандыла. Алай бла ала, бу объекти болуму бла шагъырейленип, ызы бла анда теракт бардырырга хазырлангандыла.

УФСБ-ни башчысыны оңууу бла терроризмге кыажу

Беш кыатлы юйледен биринде бугъунган сауутланган аманлыкчыла кыажу операция бюгонлюкде бошалганды. Атышуу баргъан жерин тинтгенде, анда төрт аманлыкчыны өлкюклери табылганды. Андан сора да, фатарда эки автомат, бир пистолет, чачдырыучу зат бар эдиле. СВУ-ну ауурлугуу юч

операция тохтаылганды. Атышууну кезиунде мамыр адамла эмда право низамны сакълаучула ачымагандыла.

Бюгонлюкде операция болгъан жерде оператив-тинтиу ишле бардырылдыла. Фатарда табылган сауут башха аманлыкыла хайырланганын бла кыалганын тинтиледи.

Дата

РОССЕЙНИ КОНСТИТУЦИЯСЫ - адеп-къылыкъны эмда право халланы мурдору

Россей Федерацияны 1993 жылда 12-чи декабрьде къабыл кёрюлген Конституциясы къыралны тарыхында бешинчиди. Жангы баш закон а, тереде болгъаныча, хар къыралда да иги жанына тюрлениле жоралайды, аны аллында жыллада айныуу эсеплерин чыгарырга сылтау болады, къыралны тарыхыны кезиулю кесегин белгилейди, жангы жорукъла тохташдырады, алгыннгылары юсеринден да сагъыш этдиреди. Аны себепли Конституцияны кюню, Россейча, жалынчакъсыз къыралга уллу политика эм тарых магъананы тутхан байрамды.

РФ-ни Конституциясына жаланда норматив праволу актхача къарарга жарамайды. Ол жамауатха бла къыралга тюз келген адеп-къылыкъ мардаланы да тохташдырады. Биз акъыл этгенде, аны баш эзегин биз, россейлипе, бир халкъ болгъаныбызга туюндурган ниет тутады. Ма аны сезиу къыралны тутхучу айнытыну амалларындан бириди. Ол жаны бла алып къарасакъ, бу Конституцияны тарых магъанасы анда биз, Россейни халкъы, кимбиз, миллетча, къыралча, дунягъа къалай къошулабыз, анда не жерни тутабыз, кесибизге къалла борчла салабыз, аланы толтуруу ючюн, не мадарла этерикбиз деген соруулага толу жууагла бередиди.

Аны баш болумларыны юсеринден айтсакъ, аланы бу халда тизерге боллукъду: адам-жамауат-къырал. Сёз ючюн, 2-чи статьяда айтылгъаныча, адамны кесинден, аны праволарындан бла эркинликлеринден багъалы зат жокъду. Адамны

бла гражданнын праволарын бла эркинликлерин къабыл кёрюу, аланы сакълау эмда къоруулау – къыралны борчуду. Ол жорукъ 17-чи статьяда бегейтиледи. Анда адамга бла гражданнынге битеу дуняда да тюзге саналгъан принциплеге эмда халкъла аралы правону мардаларына кере тохташдырылгъан правола бла эркинликле Россейде да къабыл кёрюледиле эмда ала толтурулмай къалмазлыкъларына да гарантияла бериледиле деп айтылады.

Аны бла бирге Конституция бизни бу затха юйретеди: законну билмегенин праволары да жокъдула, кесини эркинликлерин билмеген а аланы излеген да этмейди.

Жангы Конституция къабыл этилгенден бери озгъан заманны ичинде законла игилендиле баргъандыла, къыралны дуняда даражасын кётюрюу ючюн керек болгъан жангы къырал-право институтла къуралгъандыла. Алай къыралда бола тургъан ишлени тап халгъа келтириуу амаллары не иги болсала да, келишмеулюк чыкъмай къалмагъандыла, ала хар заманда да боллукъдула. Ма ала сюдно болушлугуу бла кетериледиле. Сюд власть а законлу къыралны къуралууна келтирген кючюдо. Бу жолгуу Конституция сюдлени ишлерин бардыруу юсюнден законла чыгарыуу мурдор салгъанды.

Аны юсюнден Лондонну Королевствосу сюдно судьясы Дж.Лоус иги конституция правону адеплилик жорукъларыны бла правительствону адеплилик жорукъларыны араларында тенглики сакъларга итинеди. Правода адеплилик жорукъла –адамны эркинликлерине сакъ болууду, правительствода уа –халкъны сейрлерин башка алыуду. Конституцияны борчу – ма аланы сюд системаны кибики, толтуруучу властыны ишлерин тап халгъа келтириуу бла бирге келишдириуду. Ма аланы араларында чойреликлени тюзлюк бла кетериу обществоноу бла къыралны тутхучу айныууларыны хайырлы амалларындан бириди, дегенди.

Конституцияны текстин тюрлендирирге кишини да эркинлиги жокъду. Қыралны

Баш законну мардаларына тюзетиуле кийирге боллукъду, алай ала политика бла байламлы болмазгъа, жаланда жашауу излемлери бла этилинирге керекдиле. Конституциягъа жангыдан къарууу не анга тюзетиуле кийириуу юсюнден оюмлага жаланда ала къыралда ырахатлыкъны сакълаууға себеплик этгенлерин бла къалгъанларын эсге алып, саулай халкъга аладан арта не зат чыгарыгъын иги сагъыш этип алай къарарга тийишлиди. Алай тинтиуле комплекс халда бардырыууға эмда жамауатны сюзююне берилрге керекдиле.

Арт жыйырма жылны ичинде тамамланмай къалгъан ишле ючюн Конституцияны терслерге жарамайды. Ол - программады, жорукъланы жыйымдыгъыды, жамауатны бирикдирге керек болгъан миллет ниетди. Даулашсыз да туюнлуду. Анда тюрлю-тюрлю политика кючлени сейрлери угъай, барыбызга да бирча жорукъла тохташдырылыпдыла. Аны себепли ол хар кимни да ыразы этип къоялыкъ туюнлуду.

Хар заты да тынгылы болгъан юридический документ жокъду, алай а 1993 жылда къабыл этилген Конституциягъа, саулай алып айтханда, бизни барыбызга да жарагъанын эсге алсакъ, аны Россейни къыраллыгын айнытыуға уллу юлюш къошхан документге санаргъа боллукъду.

ГЛЕЯХЛАНЫ Абдуллах,
КЪМР-ни Конституция сюдною председатели, Россей Федерацияны сыйлы юристи.

Паспортла беруу

Жюреклене къозгъагъан эмда унутулмазлыкъ такъыйкъала

РФ-ни Конституциясыны кюнюнде жашлагъа бла къызлагъа паспортла къуанчлы халда беруу иги тереге айланганды. Ма тунене да Нальчик шахарны школларыны алчы окуучуларындан отузуна Къабарты-Малкъарны Парламентини депутатларыны къолларындан сыйлы документле алгандыла.

«Единая Россия» политика партияны КЪМР-де регион бёлюмюне бу къуанчлы жыйылыууға жаш адамла ата-аналары бла бирге келгендиле. Аланы жашауларында бу магъаналы иш бла алгъышларга урушну, урунууду да ветеранларыны Нальчик шахар советини башчысы Абдулаланы Мустафа, Парламентни депутатлары Арсен Маремуков, Тимур Тхагалегов эмда Миграция службаны КЪМР-де Управлениасыны бёлюмюню таматасы Ирина Яковишина келген эдиле. Арсен Маремуков, тобешиуну ача, 12-чи декабрь Россейни тарыхында энчи кюн болгъанын

айтханды. «Бюгон сиз жашаууғузда баш документни алгъаныгъыз да бошдан туюнлуду. Алай магъаналы кюнде деменгиле къыралны гражданына къошулгъаныгъызны ангиларгъа керексиз», - дегенди.

Алгъыш сёзлеге Абдулаланы Мустафа да къошулгъанды. Ол жаш адамлары Къабарты-Малкъарда туугъанларын бир заманда да унутмазгъа чакъыргъанды, республикадан тышына кетселе окууна да, аны сыйын-намысын кёрюрлерин, аны атын жаланда игиллик бла айтдырыларын, ата-бабаларыбызны адет-тёрелерине керти-

чилей къалырларын тилегенди.

-Сиз паспортларыгъызны Улуу Хорламны 70-жыллыгъыны алында аласыз. Бизге бу мамыр жашауу сакълагъан ветеранларыбыз кюн сайын аздан-аз бола барадыла. Нальчикде ала жаланда 219-дула. Алагъа сакъ болугъуз, - деп къошханды. Тимур Тхагалегов да къарыулу, мамырлы, деменгиле къыралда жашарыкъларына ийнанганын белгилегенди.

Ызы бла паспортлары берилгендиле. Ол кюн аланы алгъанлары араларында Баллиланы Алийхан, Моллаланы Мадина, Бачиланы Малика, Гузеланы Наида, Жабелланы Фатима, Жаболаны Алим, Жангоразланы Милана, Мокъшаланы Регина, Улбашланы Азамат, Хочуланы Найыпхан, Элбайланы Карина бар эдиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.
Сурат авторнуду.

ЮЙРЕТИУ

Патриот сезимлени кючлендире

КЪМР-ни Парламентинде Жаш тёлю палатаны аграрный политика, экология эмда жер тубюнде байлыкъланы хайырлануу жаны бла комиссиясы Чегем шахарны биринчи номерли школунда «Основы конституционного права» деген брей-ринг бардырганды.

Ол палатаны РФ-ни Конституциясыны кюню бла байламлы жумушларындан бириди. Кеси да жаш тёлюге Баш законну юсюнден ангылатуу ишни

дыруу жаны бла заведующисиясыны кюню бла байламлы жумушларындан бириди. Кеси да жаш тёлюге Баш законну юсюнден ангылатуу ишни

бардыруу, аланы патриотлукъ сезимлерин кючлендириуу, жашауда тири болууға юйрету мурат бла къуралганды.

Брей-ринг онунчу классланы араларында бардырылгъанды. Бу ишни окуучула кеслери да, аланы устазлары да дурус кёргенлери баям эди. Комиссияны къаууму уа школчуланы билимлер, культууралары да бийик болгъанын чертгенди.

Школну юйретуу ишни бар-

шыргъа, билеклик этерге хазыр болгъанларын белгилегенди. Ахырында жаш парламентарийле сабийлени татлы аш-азыкъла бла сыйлагъандыла эм саугъала да бергендиле.

Комиссияны къаууму эки кюнню ичинде энгта да тогуз мероприятияе бардырыгъа умутлуду. Алагъа эм азы бла 800 адам къатышырыкъды.

Бизни корр.

Бизде багъала кьоншу регионладачадыла

Кѣп болмай Россейни Эл молк министерствосу бардыр-ган видеоконференцияда сау-лайда СКФО-ну регионларында эл молк эм башха аш-азыкъ продукцияны багъаларыны эм алагъа мониторинг бардыры-нуу юсюнден айтылганды. Къабарты-Малкъарны эл молк министрини орунбасары Биттилыны Хаким республикада болуму юсюнден докладында рынокта багъалагъа монито-ринг бардырыу республиканы Башчысыны таматалыкъ этген оператив штабны энчи контро-

люнда болгъанын белгилегенди. Бу иш хар кюн сайын жетинчи августдан бери бардырылады. Рынокта битеу болгъан тюрле-ниуле ол кюнню багъалары бла тенгештириледи. Тонгуз этни, чабакны, сары жауну багъалары ол кезиуден бери тюрленмегенди-ле. Картоф, быхы, сохан, хобуста эм алма уа аз-маз учуз окъуна болгандыла. Сютню багъасы уа 8-11 процентте кѣбейгенди. Алай ол кезиулю тюрлениудю.

Биттилыны Хаким билдиргенге кѣре, республикада эл молк продукциягъа багъала СКФО-ну

бирси регионлары бла тенгеш-тиргенде артыкъ уллу тюрлюлю-ле. Къабарты-Малкъарда солуу кюнледе эл молк продукция саткан ярмаркала да бардыры-ладыла. Саулай алып айтханда, багъала кѣторюлгени (ол санда тыш кыралладан келтирирге чек салынган продукцияны тюрлюлерине) неда тюкнеледе бир тюрлю продукт жетмегени эсленмейди.

Светлана САМЧЕНКО.
КъМР-ни Эл молк министерствосуну пресс-службасы.

Нальчикде 19-чу декабрь-де быстыр тигиучолени Би-теурроссей конкурсуна респу-бликалы кезиуо ѳтерикди. Эришиулеге районладан бла шахарладан профессионал билим берген окъуу учреж-денияланы студентлери къатышырыкъдыла.

Быстыр тигиучоле сынашырыкъдыла

-Эришиу Нальчикни женгил промышленность колледжинде ѳтерикди. Нальчикден, Эски Чер-рекен, Прохладныйден, Залукоко-ажеден эм Бахсандан келген жар тигиучоле билимлерин, хунерле-рин да кѣргюзторюкдоло, - деп билдиреди республикалы илму эм техника чыгъармачылык араны башчысы Эльмира Арахова.

Эм игилени сайлар ючюн, конкурсуна биринчи кезиуо окъ-уу учрежденияланы кеслеринде бардырылганды. Аны себепли республикалы эришиулеге хар окъуу юден эм хунерли эки-юч студент къатышырыкъды. Ала билимлерин, усталыкларын да кѣргюзторюкдоло.

-Практикада жаш адамлагъа ѳре тургъан жагъаны тигере керек болукъду. Аны жарашдырыгъа къыйынды. Кийимни ол кесеги бла къолундан иги келген, сынауу

болгъан адам кюрешеди. Ызы бла студентлеге бу уста-лыкъ бла байламлы тюрлю-тюрлю соруула берилликди. Окъуучу соруулагъа тюз жууап берсе, ол, тигиучоден сора да, конструкторлык жаны бла да билими болгъанын кѣргюзтор-юкдоло.

Эльмира Арахова билдир-генге кѣре, къысха заманда КъМР-ни Билим беруу, илму эм жаш тѳлюню ишлери жаны бла министерствосу бла республика-лы илму эм техника чыгъармачы-лыкъ ара парикмахѳрлени, бух-галтерлени эм автомеханиклени араларында да билпай эришиуле бардырыр муратлыдыла.

-Профессионал билим алуу арт жыллада ийи ѳарады. Жаш адамла иш устала болурга жангы затха юйренирге итинеди-ле, - дейди Эльмира.

Эл молкге - къошакъ халда себеплик

Быйылгъы жылны ахырына дери Къабарты-Малкъаргъа Эл молк сфераны айныты-угъа къырал бюджетден 155,7 миллион сом жиберилликди. «Кѣп болмай РФ-ни Прави-тельство аны бла байламлы буйрукъну къабыл этгенди», - деп билдиргендиле республи-каны Эл молк министерство-суну пресс-службасындан.

Ахчаны асламысы - 139,4 миллион сом - битимчилик

эм малчылыкъ бѳлюмледе кредитлени процент ставка-ларыны бир кесегин жабаргъа, сора аллай продукцияны жарашдырыгъа жиберилликди. Къалгъан 16,2 миллион сомну уа мелиорация системала-ны жангыртугъа бѳлюрге дегенди. Жууукъ кезиуде КъМР-ни Правительствоу бла РФ-ни Эл молк министерство-су тийишли келишимге къол саллыкъдыла.

Программаны хайыры

2011-2015 жылланы чекле-ринде бардырылгъан «Жаш юйюрлени жашуу журтла бла жалчытыу» деген федераль-ный программаны кезиуоде Зольск районда жангы къу-ралгъан юйюрлеге жашар жер алырга сертификатла берилгенди. Шагъатлыкъ къагъытланы районну ад-министрациясыны башчысы Руслан Гятов Залукокоажеден Ахмед бла Милана Бжеников-лагъа, Сармаковдан Арсен бла Фатима Кардановлагъа эм Приречное злден Елена Мидовагъа бергенди.

Башда сагъынылгъан про-граммада айтылгъанына кѣре, юй неда жер сатып алама деген адам ахчанын 65 процентин кеси хуржундан берирге керекди. Къалгъаны уа къыралны, республиканы эм элнй бюджетинден тѳле-неди.

2011 жылдан бери был-лай программагъа къошакъ халда ахчаны беруу эплени бюджетлерине кѣчюрюл-генди. Быллай социальны магъанасы болгъан програм-маны жашауда бардырыгъа сагъынылгъан ол элде амал тапханлары бир неча юйюр-ге уллу себеплик болгъаны баямды.

Саугъала иелерин тапхандыла

Кѣп болмай Къабарты - Малкъарны Спорт мини-стерствосунда жыл сайын студентлени араларында бардырылгъан спартакиада-да хорлагъан командаланы саугъалагъандыла. Быллай даражалы эришиулеге бийик эм орта билим берген окъуу юйени барысы да къатыш-хандыла. Ала волейболдан, гитче футболдан, женгил атлетикадан, стол теннис-ден, аркъанны тартхандан, жюзгенден эм армспортдан ѳтгенди.

Спорт министр Асланбек Хуштов бла тюбешюде тре-нерле келир заманда спар-такиадагъа спортну башха тюрлюлери да къошулсала

бютюнда сейир боллугъун черт-генди. Бюгюнлюкде жангы нормативлени, стандартланы юсюнден, спортха аслам эс бу-радурга эмда бир тюрлюлерине уа айныра себеплик этерге да керек болгъанын айтхандыла.

Жыйылынуу ахырында бирин-чи жерлеге чыкъгъан коман-даланы сыйлы грамотала бла саугъалай, Асланбек Хуштов: «Команда оюнла эришген къау-умланы бек бирикдиреди. Ара-да бир бирни аныгълау эм тенглик да кюленеди», - дегенди.

Быйыл КъМКЪУ - биринчи, КъМКЪУ-ну колледжи - экин-чи эм Аграр университетни командасы уа ючюнчю жерге чыкъгъандыла.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

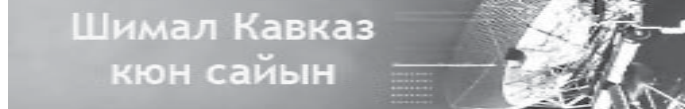
Къалмукъ чабакъ - жангы жылгъы хант къангалагъа

Къалмукъну чабакъа ѳсдю-рюучю молкю кесини продук-циясын жангы жылгъы байрамланы аллында чыгарып башларыкъды. Аны юсюнден ТАСС-ны корреспондентине «Нептун» деген эл молк кооператив-ни башчысы Юрий Мегмеров айтханды.

Осѳтр чабакъны багъасы тышын-дан келтирилген орта эсеп бла беш жюз сомгъа учуз болукъду. «Биз, битеу жорукъланы бла излемлене сакълап, сатуу-алуу рынокга бирин-чи кере чыгъабыз», - дегенди Мегме-ров. Бир жылдан а 40 тонна осетрина ѳсдюрюп, аны Россейни башха реги-онларында сатаргъа белгиленеди.

Чайчыла рекорд тирлик алгъандыла

Краснодарда ѳсдюрюлген айырмалы чайны багъасы жангы жылда 20 процентте кѳтю-рюлюкдю. Аны юсюнден ТАСС-ны корреспондентине «Мацестинский чай» деген компанияны директору Александр Бычков билдиргенди. Чай ѳсдорген алты компания, ала уа Сочины тийресинде ор-

Шимал Кавказ кюн сайын

налгандыла, быйыл рекорд тирлик жыйгандыла. 2013 жыл бла тенгеш-тиргенде, ол эки кереге кѣбейгенди эмда 356 тоннагъа жетгенди, деп билдиргенди крайны Эл молк эм жарашдырыуочу промышленность ми-нистерствосунда.

Бычкону айтханына кѣре, чайны багъасы доллар бла евро кѳтюрюл-генлери бла байламлы ѳседи. «Про-изводствону модернизациясыны чеклеринде Япониядан оборудовани-е келтиргенбиз. Анга керекли затланы уа долларлагъа сатып алыргъа тюше-ди. Чайны куйгъан орунланы уа евро-га алабыз», - деп чертгенди ол.

Борчлары болгъанлагъа 40 миллион сом тѳлетгенди

Жашуу журт-коммунальный сфе-рада налогланы жыйыу жаны бла оператив штаб Чечени ара шахары-нда жашагъанладан ЖКХ-да борчлары болгъанладан 40 миллион сом жый-ганды. Аны юсюнден ТАСС-ны кор-респондентине оператив штабны башчы-сы Алихан Турпалов билдиргенди.

- Бюгюнлюкде штабда 59 ишчи къауум къуралганды. Аланы келе-чилери шахарны битеу районларын-да да кѳп къатлы эмда энчи юйледе болгандыла. 21-чи ноябрьден бери борчлары болгъанладан 40 миллион сом жыйгъанбиз, - деп белгилегенди Алихан Турпалов. Оператив штаб ЖКХ-да тѳлеуле жыйылмагъанлары бла байламлы къуралганды.

Уллу Ата журт урушда жоюлгъан медиклеге - эсертме

Уллу Ата журт урушда ѳлген медиклеге Астраханда эсертме салынырыкъды. Ол жайда ишле-нирикди. Областы губернатору Александр Жилкин мемориалны мурдооруна келир тѳлюлеге айланы-нуу салганды, деп билдиргенди ТАСС-ны корреспондентине областы-ны администрациясындан.

Эсертме Хорланмы паркында Сер-гей Кирову атын жюрютген ючюнчю номерли больницаны тийресинде ор-наттылыкъ. «Обелискде сермешни

кезиуоде жаралы болгъан аскер-чини чыгара тургъан медестра иш-ленилликди. Эсертмени арт жанын-да уа урушда ѳлген астраханьчы медиклени атлары жазыллыкъдыла. Ала эки жюзге жетедиле», - деп билдиргендиле пресс-службадан.

Волгоградны экологлары эмда къазакъла агъачлагъа сакъдыла

Волгоградда экологла, агъач къа-лаурла эмда къазакъла жангы жылгъы байрамланы аллында назы эм нарат тереклени кырынуу тохтатыр-га муратлыдыла, деп билдиргенди ТАСС-ны корреспондентине областы-ны администрациясындан.

Регионда назы агъачла 73 минг гектар жерде ѳседиле. Алагъа жууаплы битеу молкю да тинтиуле бардырылыкъ жерлени белгиле-генди. Рейдлеге 500 специалист къатышырыкъды. Андан сора да, ДПС-ны постларында аркиниклерни болмай назы эм нарат тереклени элтген водителълени тохтатып, ала-ны тинтирикдиле.

Законлагъа бузукълукъ этип, назы эм нарат тереклени кыргъан энчи адамгъа 3,5 минг сом тазир салынады, жууаплы къулукълучулагъа уа 30 минг сом, предпритиялагъа 100 минг сом.

Басма

Белгилесича, китап адамны жашау-унда не заманда да магъаналы жерни алганды. Бютюнда анда баямланган материал окъуучугъа сейир кёрюнесе уа, ол аны керти нёгери болуп къалады. Аллай сейир китапла бу кюнде Нальчикки «Эльбрус» китап басма издательствосунда да чыкыгъандыла. Аладан бири «Хорлатмаз адам эси. Эсгериуле бла суратлау чыгыр-армала» беш жүз экземплярлыды, экинчисини тиражы уа мингге жетген «Балкарский народ в годы войны и депортации (1941-1957 жж.)» дегенди.

Халкыбызны къадарыны юсюнден керти хапарла

Малкъар халкъ Ата журтундан зор бла кёчюрюлгенли 70 жыл толгъаны бла байламлы «Хорлатмаз адам эси» деген китап Кавказгъа термиле жоулган, киши жерни суукъулугъун сынаган адамларыбызгъа жораладу.

Биз тарыхыбызны унутсакъ, халкъ болаллыкъ туюлбюз. Ата – бабаларыбыз кёрген кыйынлыкъланы хатасы бюгюнлюкде да эсленгенлей келеди. Хау, жашау алгъа барады, ахшы тюрлениуерибизге кыуана, къадарыбызда тюбеген жарсылу болумланы сагъынмай къояргъа жарамаз. Жаш адамларыбыз ол кюнлени юсюнден толу хапарлы болургъа керекдиле. Китапны баш борчу да олду, - дейди ушагъыбызда издательствону башчысы орунбасары Додулары Асият.

Жарсылу, арабыздан зорлукъну кесери башлары бла сынагъанла, кёргенле кетип барадыла. Аладан тынгылы хапар соруп, аны сакъламасакъ, арда, излеп, кёп соруларыбызгъа тюз жууапла не хазна табаларбыз.

Алгъаракълада КъМКЪУ-ну профессору Башийланы Светлана студентлеге Отарланы Керим атлы малкъар маданиятны арасыны башчысы Тюбейланы Светланагъа бла араны келечиси Аталланы Лейлагъа тамата тёлю сау къадарда кёчюнчюлюк бла байламлы эсгериуле жыйылып къалса тап болукъ эди, деген оюмун билдиргенди. Ала ол жумушну тынгылы толтургъандыла. Издательствода да бу жаны бла материалла, суратлау чыгырмала да жыйылып, басмагъа хазырлана тура эди. Студентлени ишлерин да бери къошуп, алты жюзге жууукъ бетли китап быйыл дуния жарыгын кёргенди.

«Биз кёргенни бир инсан да кёрмесин» деген биринчи кесеги Малкъар ауулланы къартларыны ёз тиллеринде айтхан жарсылу эсгериулеридиле. «Мы нашу землю помнили всегда» деген экинчи бёлюмюне акъсакълаланы орус тилде жазылган жюрек сёзлери тюшгенди, ючюнчюсюне уа кёчюнчюлюкге жораланган суратлау чыгырмала киргенди. Анда профессионал авторла бла бирге адабият жазма бла кеслери алларына кюрешгенлини назмуларын, дастанларын, повестьлерин окъур амал барды.

Суратлау литературада автор окъуучусун кесини фикирине, философисына келтирине итинеди, мында уа кыйынлыкъланы ёз башларында сынагъанла, жалаанда миллет кыйлыгъыбызны бийиклигин энчи черте, кеслерины жашауларыны юсюнден хапарлайдыла. Бу тизгинлени окъугъан адамны жюрёги инжилмей, кёлю толмай къаллыкъ туюлдо.

Сёз ючюн, Огъары Бахсанда жасагъан Ахматланы Харунну жашы Ахмат сюргюннге тебиреген кезиуон былай эсгереди: «Атам дин китапларын, башлыкълары кысып, биргесине алама дегенлей, аланы да тартып алып, бахчагъа сызадыла. Сюредиле машиналагъа... Бизни сюрюп башлагъанларында, итле улугъандан, малла ёкюргенден, жукъ эшитилмей эди. Машиналагъа миннгенибизден сора уа солдатла тигиу этген, сют тартхан машиналаны ууатып, сызып-сызып бара эдиле».

Бу чыгарма малкъар халкыны кёчюнчюлюк эпосуна бир бёлюмюду, хар сёзю къалыубаладан бери да адам улусу сынаи-кёре келген артыкълыкъланы эм ачысын сыйындыргъан бушуу китабыны бир кесеги, - дейди аны хазырлагъан

редактор, поэт Табакъсойланы Мухтар да. «Хорлатмаз адам эси» дегенни тауусум сезюнде ёз акъылын баямлай, миллетини жарсылу къадары аны жюрёгинде ёмюрге да сау болмазлыкълар ыз къыйгъанын да букъурмай.

Биринчиде халкыны ажымыны юсюнден сёз эсгериу халда бара эсе, Аккылары Светланаы бла Сабанчылары Хажы-Муратны «Балкарский народ в годы войны и депортации (1941-1957 жж.)» деген китапларында бизден урушха къаллай бир адам кетгенини, ала къайсы фронтлада кюллуик этгенлерини, жигитлик кёрюзгенлерини ючюн къаллай кырал саугъалагъа тийишли болгъанларыны юсюнден, документли материаллагъа таянып, тынгылы хапарланады. Авторла архивледе, библиотекалада ишлеп жыйгъандыла ол къадар кыйыматлы информацияны.

Аскерге кетген малкъарлы жашланы къадарлары ачыкъланады аны «Балкарский народ в годы Великой Отечественной войны» деген биринчи кесегинде. Анда таулу тиширула хорламгъа уллу къошумчулыкъ этгенлерини юсюнден айтылады, Къабарты -Малкъарда партизан тибиле эм башха тарых магъаналы болумлагъа уллу эс бурулады. Халкыны атлары айтылган жигитлерини юсюнден материалла да асламдыла мында.

Оналты малкъар аскерчи уа Совет Союзуу Жигити деген атха тийишли кёрюлюп, алай ол алагъа таулу миллетни келечилери болгъанларыны сылтаундан берилмей къалгъаны да ачыкъланады. Сыйлы атны урушдан иги кесек жанд озгъандан сора алгъан къабартылы жаш Кабард Кардановну суратын да кёреби китапны бетлеринде. Аны анасы малкъарлы кызы болгъаны ючюн тогъшен эди ол заманда батыр къара чёпге.

«Балкарский народ в годы депортации» деген экинчи кесегинде уа кыуулукъда сюелген таматала кёчюнчюлюкню жалган сылтаула, даула бла башын жабаргъа кюрешгенлери, аланы не муратлары болгъанлары баямланады. Малкъарлыла сатыкчладыла, бандитледе, деген оюмну Совет Союзуу адамларына синдирирге не кюрешсе да, бизге не зорлукъ сынатса да, иш кёллю миллетибиз бетин, намысын тас этмегенди, Ата журту ючюн урунуун тохтатмагъанды. Уллу кыралыбызны халкъларына шукълукъ, тенглик сезимле кыйын заманда жашауларын андан ары бардырыргъа, алчымазгъа себеллик этгенди, деген оюм а китапны хар бетинде да эсленеди.

Сёзсюз, изданианы ахырында берилген приложениасында басмаланган аскерчилени фронтдан ийген письмолары, саугъалау къагъытлары, тылны ишини юсюнден документле, Кязимни, Къайсынны, Керимни назмулары да окъуучугъа сейир кёрюрюкюле.

«Балкарский народ в годы войны и депортации» деген китапны жууаплы редактор тарых илмуланы доктору, профессор Зумакулланы Борисди, редактору уа Джамбулат Кошубаевди.

Халкыбызгъа уллу кыйыматлары болган китапланы сатып алыргъа сюйгенле аланы тюкенледе эмда «Эльбрус» издательствону складында табаргъа болукъдула

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.
Сурат авторнуду.

Окъуучуларыбызны чыгырмалары

Эфендиланы Исмайлыны кызы Лиза медицина училищени бошагъандан сора школда сабийлени юйретичю болуп ишлегенди. Назмуланы эрттеден бери жазады, басмалагъан а этмегенди. Алада эсин халкыбызны замансыз кетген уланларына, ата журтубузну ариулугъуна бургъанды. Аны дагъыда уллу суймеклиги - Индияды. Ол шарт да кёрюнеди тизгинлеринде. Бюгюн аланы бир къаууму бла «Заман» газетни окъуучуларын шагырей этебиз.

Эзде тутабыз сыфатын

ДОТТУЛАНЫ Ахматха

Къартха-къарт, сабийге - сабий,
Ариу сёз табып, жапсарып.
Къыйын кюнюнде эс берип
Тургъанса сен келип, жетип.
Октябрь айны кечесинде
Кёнделен элни ичинде
Сени мурдарла жойдула!
Акъ къалабызны ойдула!
Аты дунягъа белгили,
Ахшы уланы элими,
Саулай Малкъарны жиятдынг!
Алай ачы эрттен атды.
Сабийчиклеринг ёксюзле
Болуп къалдыла ёмюрге.
Аллах алагъа онг берсин,
Огъурлу къанатын керсин,
Жаууу жилады табийгъат
Санга, халал, ариу Ахмат.
Мудаклыкъ басды элинги,
Кюнлюмонго, чегетинги...
Мудак болду атанг -
Ёлюмге къайда бар амал?!
Жапсарыу эсе алагъа -
Ызынгдан къарагъанлагъа,
Атынг аталды орамга
Эм кесинг окъугъан школгъа.
Сюйюп айтабыз атынгы,
Эзде тутта сыфатынги,
Уллу, гитче да хар кюнде.
Сени бла ёхтемлене.
Умутуна жетишмеклик
Излейди кёп ишлемеклик.
Алай эди сени жолунг,
Кёлпеге шарт юлго болдунг.
Ёсе келген тёлпеге
Керек сенден юйренирге
Кёпню озду халаллыгъын,
Намыс-сыйынг, адамлыгъын.

Атынг татлы эшитиледи

Барадыла жылла, кыуа бир бирин,
Алай унутмайды адам кёргенин:
Халкыбызгъа жетген уллу зулмулукъ
Турады кёп мудах оюм туудуруп.
Мамыр жашап тургъан таулу элени -
Малкъар, къарачай, ингуш, чечен-
ленди...
Байрам кюнлени сайлап кёчюрдюле.
Ненча от жагъаны да ёчолдуле.

Сабийлени, къартланы къабырлары
Толтурдула Азияны кыуумларын.
Сыныкълыкыны сынады миллетибиз,
Неде болгъанын билмей терслигибиз.
Алай берди анда да Аллах къарыу-
Миллет кёрюзтюдю кесин жигер, ариу.
Киши жерде намыс алды, сый алды,
Алай эди таулу халкыны къадары.
Малкъар десем, аты эшитиле татлы,
Кёгюм - чууакъ, тангым да ариу атды.
Къарачайым - жюрёк жыры жанымы,
Анда не кёп къарнаш, эгеч тандым!
Домбай, Архыз, наз хауалы Теберди,
Сизни бизге Аллах саугъагъа берди!
Минги тауум жайды къуш къанатларын,
Бирге эте бёлюм болгъан халкъларын.
Аларчаимым, эртегили Малкъарым-
Экигиз да - эки жюрёк тамырым!
Минги тауу этеклери - юйюбюз,
Созулсун узакъ мында ёмюрюбюз!

Индия

О, Индия! Сюйген къыралым мени!
Сюеме мен адамынги, жеринги
Сабийликден, гитчеликден окъуна.
Сабир долай э-хей сени кюнюнда.
Тюшеримде айланама мен анда -
Ол Индия деген сейир къырдала.
Табийгъатын ариу голге бөленип,
Адамларынжыр айтыргъа кёленип.
Улуу Аллах аны эшитип, тилегим
Къабыл болса, ма ол эди сюйгеним:
Айланыргъа ол мен сюйген жерледе,
Къонакълар болуп халал индийлиге.
Кесим жашап тургъан гитче шахарда.
Амал болуп къалгъанда танышыргъа,
Ана тиллеринде бергеним салам
Жюрёклерине болду керти балхам.
Тюбегеним сюйюп эмда тансыкълар,
Къонакъларга къарагъаным ийнакълар,
Ортабызда шукълукъну туудурду,
Къайтып-къайтып алгъыш-тилек жаудурду.
Ала Индиядан бери келирле,
Онг болур деп мен аланы кёрюрге
Билмей эдим, Аллах алай бююрдю,
Жюрёгиме насып, кыуанч кыудурду.
Жырладыла, теспедиле къонакълар,
Кийимлери - башха тюрлю, омакълар
Жарыкълыкыны юлгюсю болуп, ала
Элтедиле тюнде, тюнде байрамгъа.
Сыйлы Аллах къабыл этсе, мен анга
Эки тилек санайма хар заманда:
Биринчиден, хаж кылыргъа бир элтсин,
Аллах манга аллай бир насып берсин!
Экинчиден, Индиягъа жетдирсин,
Аллах манга аллай бир саугъа этсин!
Минги таудан баргъан жылы саламым,
Билеме мен, Гималайгъа къонарым!

Къууанчлы ингри Зумакулланы Танзиляны намысын кёрлюкдюле

19-чу декабрьде Музыкалы театрда Къабарты-Малкъарны, Къарачай-Черкесни халкъ поэти, РСФСР-ни М. Горький атлы Кырал саугъасыны лауреаты Зумакулланы Танзиляны 80-жыллыгына жораланган къууанчлы жыйылыу болукъду. Анда республикалы жазычула, алимле, битеу къыралдан келген къонакълар да шайырыны юсюнден кеслерини оюмларын билдирликдиле. Кыраучуну музыкалы-литература композиция да сакъларды.

Ингри 18 сагат 30 минутда башланарыкыды.
20-чы декабрьде Танзиляны туугъан кюнюне аталган меропрятяла Элбрус районда андан ары бардырылыкълардыла.
Соруулары болгъанла бу телефон номерле бла сёлешсинле:
77-42- 08; 40-31-49.

2014 жылда 11-чи декабрьден башлап 17-сине деру кезиуде саулукъгъа осал кюнле эм сагъатла

14-чю декабрьде, ыйых кюн (16 сагъатдан 19 сагъатха деру кезиу артыкълар кьоркьуулууду)

Нерва ауруула кьозгълалыргъа болукъдула, тери ауруулары болгъанлагъа да кыйыналыргъа тюшерикди.
Жюрёгигизни кыйынамазгъа, кьоркьмазгъа, элгенмезге кюрешигиз.

Татьяна ДУБКОВА.
Тёгерекде кьудуретни халин дайым да билит туруу эмда геофизика прогнозла этиу жаны бла ара.
Москва заман кёрюзюледи.

